Ádám teremtetett elsőnek – és ez azt jelenti …

Marg Mowczko · németre fordította: Hans-Jörg Ronsdorf · 2022. november · átdolgozva: 2026. október

Elsőszülöttségi jog és patriarchátus

Tegnap egy fiatalemberrel beszélgettem, és beszélgetésünk során kifejtette, hogy szerinte a Biblia „szelíd patriarchátust tanít, amíg a földön vagyunk". Azért hisz ebben a „puha patriarchátusban", mert egyebek között az elsőszülöttségi szabályt Isten társadalomra vonatkozó tervének részeként látja, és ennek mintapéldája Ádám, mert Éva előtt teremtetett.

A Merriam-Webster Dictionary szerint az „elsőszülöttségi jognak" (primogenitúrának[1]) két jelentése lehet. Jelentheti egyszerűen (1) „azt az állapotot, hogy valaki ugyanazon szülők gyermekei közül az elsőszülött", különféle következményekkel, vagy jelentheti (2) „a legidősebb fiút megillető kizárólagos öröklési jogot". Az első meghatározás értelmében Ádámot és Évát ugyanannak a szülőnek, mégpedig Istennek a gyermekeiként is lehetne érteni, akik közül Ádám az elsőszülött (Lk 3,38; vö. 1Kor 11,12).

Az 1Móz 2 és az 1Tim 2,13 (amely az 1Móz 2 összefoglalása) azt mondja nekünk, hogy Ádám (vagy ha'adam) teremtetett elsőként, Éva pedig másodikként. De utalnak-e ezek az igehelyek arra, hogy ennek a sorrendnek jelentősége van, és része Isten tervének a kapcsolatok alakításáról? ***Arra utalnak-e, hogy az elsőszülöttségnek, illetve a férfi első és a nő második helyen való elsőbbségének folyamatos mintája van?*** Elrendelik-e ezek az igék valamiképpen a kizárólag férfi tekintélyt vagy egy szelíd patriarchátust? Ádám olyan „kizárólagos öröklési jogára" utalnak-e, amely kizárja Évát?

5 ok, amiért az elsőszülöttségi érv nem működik

A patriarchátust a keresztények között összekapcsolni Mózes első könyvének primogenitúrájával tele van problémákkal. Íme öt ok, amiért nem működik.

1. Az 1Móz 2,21–22-ben leírt műtét után az első ember az Édenben más volt, mint amikor Isten először megteremtette. Testéből kivettek egy részt vagy egy oldalt[2]; egy része most hiányzott, és az asszony szerves részévé vált. Egy jelentős testrésznek ez az átvitele Ádámból (vagy ha'adamból) Évára kevésbé egyértelművé és döntővé teszi azt az elképzelést, hogy a férfi az első, a nő pedig a második.

2. Az elsőszülöttség a születés sorrendjéről szól, de sem Ádám, sem Éva nem született; mindkettőjüket Isten teremtette. Nincs olyan bibliavers, amely azt mondaná, hogy Ádám volt az „elsőszülött".

3. Az elsőszülöttség szokása sok ókori társadalom része volt, az izraelita társadalomé is, de csak a fiúkat érintette, nem a lányokat, nem a nőket.

4. Ezt a szokást sok kiemelkedő bibliai család nem követte.

Cynthia Westfall erről a negyedik pontról ír.

> *Mózes első könyvének egész elbeszélésében kezdettől fogva világos, hogy aki elsőként született vagy jött, annak nem szükségképpen volt tekintélye. A fivérek közötti primogenitúrát újra és újra felülírták, így Mózes első könyvét nem lehet a férfi tekintélye melletti érvként felhozni azzal, hogy Ádám formáltatott elsőként. Kain született elsőként, de Ábel nyerte el Isten kegyét. Ézsau született elsőként, de Isten Jákóbot választotta. Rúben született elsőként, de Krisztus vonala Júdán keresztül jött,*

> *és József mentette meg a családot, és vette át fölötte a tekintélyt. Manassé volt József elsőszülöttje, de Jákób jobb kezét Efraim fejére tette, hogy kimondja: ő lesz nagyobb.*

Az Ószövetség más könyvei is azt mutatják, hogy Isten a fiatalabb fivéreket nagyobb tekintéllyel ruházta fel, mint idősebb testvéreiket. Így például Mózesnek nagyobb tekintélye volt, mint bátyjának, Áronnak; Dávid Isai legfiatalabb fia volt, mégis Isten választotta ki Izrael királyának; Salamon lett Dávid utódja, bár nem ő volt Dávid elsőszülött fia.

Az elsőszülöttség szokását az izraeliták sem szigorúan, sem általánosan nem követték. Ennél is fontosabb, hogy Isten néhány fontos esetben nem vette figyelembe ezt a szokást. És a 2Móz 4,22-ben átvitt értelemben Izrael egész népéről (nem csak a férfiakról) mint elsőszülött fiáról beszél.

5. Fontos, hogy az elsőszülöttség fogalmának nincs helye Jézus követői között az új teremtésben. Jézus ellenkezőleg azt tanította, hogy az Ő országában „az utolsók lesznek az elsők, és az elsők az utolsók" (Mt 20,16). Más, hasonlóan a kultúrával szembemenő és kiegyenlítő elveket is tanított.

Primogenitúra és Jézus

Isten országában, amelyhez tartozunk, az egyetlen személy, aki igényt tarthat az elsőszülöttség jogára, maga Jézus. Westfall rámutat, hogy „Jézus mindnyájunk elsőszülöttje", akik Krisztusban vagyunk (Róm 8,29; Kol 1,15.18), és hogy ez az igazság „viszonylagossá teszi a követői közötti kapcsolatokat". ***Más szóval Jézus követői között egyenlőség uralkodik, mivel nemünkre való tekintet nélkül nagy testvérünk képmásához formálódunk.***

A primogenitúra nem olyan dinamika, amelyet Isten bevezetett volna a társadalomba, vagy amelyet Jézus jóváhagyott volna.[3] Ezenfelül Pál megcáfolta azt az elképzelést, hogy a férfiaknak különleges helyzetük vagy kiváltságuk volna csak azért, mert Ádám teremtetett elsőként. Az 1Kor 11,12-ben Pál azt tanítja, hogy bár az első asszony az első férfitól származik, minden más férfi asszonytól született. Majd így folytatta: „De minden Istentől van." Végső soron a férfiaknak és a nőknek egyaránt Isten a forrásuk. ***Itt nincs különbség a nemek között, csak a nemek kölcsönös egymásra utaltsága.***

> ***1Kor 11,11–12 (a német Elberfelder-biblia alapján fordítva) Mindazáltal sem az asszony nincs a férfi nélkül, sem a férfi az asszony nélkül az Úrban. Mert ahogyan az asszony a férfiból (Ádámból) van, úgy a férfi is az asszony által van (Kaintól kezdve); minden pedig Istentől.***

A férfiaknak sem magasabb tekintélyük, sem jobb örökségük nincs, mint testvérnőiknek. Sokkal inkább mindnyájan részesülünk egy csodálatos örökségben (Ef 1,21–22). A keresztény férfiak és nők örököstársak, a primogenitúra legcsekélyebb jele nélkül, sőt örököstársai vagyunk nagyobb testvérünknek, Jézusnak is (Róm 8,16–17)!

Az új szövetségről és a Krisztusban való új teremtésünkről szóló csodálatos teológiai igazságok közvetlen hatással vannak Jézus követőinek közösségén belüli mostani kapcsolatainkra. ***Ebben a közösségben, az egyházban, nem szabad, hogy helye legyen semmiféle nemi hierarchiának vagy patriarchátusnak.***

B.T. Roberts ezt a megjegyzést teszi a nőről, aki a férfi után a második helyen áll.

[Egyesek] hangoztatják, hogy a Biblia a nőt a férfinál alacsonyabb rendűnek és neki alávetettnek ábrázolja; ezért nem szabadna megengedni neki, hogy vele egyenrangú helyzetet töltsön be, sem az egyházban, sem az államban. Ennek bizonyítékaként azt a tényt hozzák fel, hogy a nő teremtetett utoljára.

De ha ez bizonyít valamit, akkor a nő felsőbbrendűségét. Mert a teremtés műve szabályos fokozatokban haladt az alacsonyabbtól a magasabb felé.

B.T. Roberts, Ordaining Women (1891)

Eredeti: Marg Mowczko, „Adam was created first and this means …”, 2017. március 3., https://margmowczko.com/adam-created-first/ – németre fordítva, a szerző szíves engedélyével.

Jegyzetek

1. A primogenitúra szakkifejezésként azt az öröklési rendet jelöli, amely szerint csak az elsőszülött gyermek lép egy elhunyt személy örökségébe és jogutódlásába, a fiatalabb testvérek pedig figyelmen kívül maradnak. Az elsőszülött gyermek örököse és jogutódja ismét az ő elsőszülött gyermeke. Wikipedia
2. Az 1Móz 2-ben hagyományosan „oldalbordának” fordított héber tsela szó rendszerint „oldalt” jelent. (Lásd a Strong-féle 6763-as számot.) John H. Walton kifejti, hogy ha megnézzük, hogyan használja a tsela szót máshol a héber Biblia, „arra a következtetésre kell jutnunk, hogy Isten Ádám egyik oldalát vette el – ami valószínűleg azt jelenti, hogy Ádámot két félre vágta, és az egyik oldalból formálta meg az asszonyt.” Walton, The Lost World of Adam and Eve (Downers Grove: Inter-Varsity Press, 2015), 78.
3. ***Jézus sohasem említ olyasmit, mint egy teremtési rend, amelyben a férfi áll az első helyen, és a nő a másodikon. Az evangéliumokban az 1Móz 1-ből idéz, ahol az áll, hogy Isten a férfiakat és a nőket egyszerre teremtette meg. A Mt 19,4-ben például Jézus megkérdezi a farizeusokat: „Nem olvastátok, hogy a Teremtő kezdettől fogva férfivá és nővé teremtette őket?” Jézus az 1Móz 2-ből is idéz: „Ezért elhagyja a férfi apját és anyját, és ragaszkodik a feleségéhez, és lesznek ketten egy testté.” Jézus a házasság egységét (vagyis egy voltát) tanította; nem azt tanította, hogy a házasságban férfi tekintély vagy nemi hierarchia van, vagy kell lennie (Mt 19,5–6).***